

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Františkanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism na sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inostranstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davak posebe. Pošt. čk. rač. 11.153. Telefon 3119

Učiteljsko izvenšolsko delo pri nas in drugod

V predzadnji številki »Učiteljskega tovariša« je bila v članku »Težnje učiteljskega sveta« objavljena tudi resolucija kongresa Mednarodne zveze učiteljskih organizacij. Iz te resolucije smo lahko spoznali, da tarejo učiteljsko vsega sveta iste skrbi in iste težave v pogledu izvenšolskega udejstvovanja. Spoznali pa smo tudi, da se je učiteljsvo povsod z navdušenjem odzvalo vsem nanj naslovljenim prošnjam, da prilagodi svoje delovanje stalno naraščajočim socialnim potrebam. Tudi pri nas smo pred kratkim dobili navodila za tako usmerjeno delo in smo k tem navodilom zavzeli v uvodniku »Učiteljskega tovariša« štev. 21. svoje stališče. Vsemu pa učiteljsvo predpostavlja čast svoje funkcije in odklanja vsako tendenco, ki stremi za tem, da bi postalo obligatno udejstvovanje, ki ga je prostovoljno sprejelo.

V tem sklepu, sprejetem po učiteljskih zastopnikih 31 držav, leži bistvo resolucije, h kateri je potrebno dostaviti nekaj pripomb. Učiteljsko izvenšolsko delo je prav tako staro kot učiteljski stan. Se danes slišimo ali čitamo o učiteljih, ki so pred več desetletji zasadiли vzorne sadovnjake, uredili lepe vinarje, pogozdili cele komplekse, bili izborni pevovodje, organisti itd. Prav v prve začetke udejstvovanja segajo taka poročila, iz katerih je razvidno, da je vsaka doba postavljala učiteljsvo pred drugačne, vedno nove naloge, ki jih narekujejo potrebe naroda. Toda komaj se je tako delo pričelo, komaj so postajali tu in tam vidni uspehi, se je pričel tudi že pritisk odločujočih činiteljev na to panogo učiteljskega dela.

Poglejmo nekoliko v preteklost. V konkordatski dobi je moral biti vsak učitelj organist in tudi cerkovnik. V dobi narodnega prebujanja je moral postati vodja čitalnic, pevovodja, režiser in skratka delati je moral vse, kar so smatralo lokalne šolske oblasti za »edino potrebno«. Med vojno so bili tudi pri nas mišljenja, da bi bil učitelj najbolj prikladen za stalnega propagatorja za vojno posojilo. Kljub vsem pritiskom, pa se je opazalo, čeprav poredko, da je učiteljsvo šlo svojo pot, ker je večkrat spoznalo, da so zahteve odločujočih činiteljev v velikem naspotstvu s potrebami ljudstva.

V povojni dobi se začela nekak sistematičen pritisk in vsiljevanje najrazličnejših panog učiteljskega izvenšolskega dela. Pri nas prihaja ob vsaki spremembi režima do veljave drugačno delo, ki se navadno tudi ocenjuje. V nekaterih državah, predvsem v demokratsko urejenih sicer priporočajo razne panoge dela in dajejo zanj tudi smernice, toda brez vsake obveznosti, v drugih ga ocenjujejo, v tretjih in to v fašističnih ga unificirajo in predpišejo s posebnimi zakoni. Tako je n. pr. v Italiji strogo določeno, koliko tedenških ur mora učitelj posvetiti mladinski organizaciji »Balila« in »Dopo lavoro«. V Nemčiji je učitelj z zakonom določen predavatelj v ljudskih univerzah in mora svoj izvenšolski čas posvečati narodno socialistični »Hitlerjugend«. Proti tako določenemu izvenšolskemu delu se pač mora poroditi odpor.

Učiteljsvo iz 31 držav, zastopano po svojih delegatih na kongresu Mednarodne zveze učiteljskih organizacij, se je torej izreklo proti prisilnemu — obveznemu izvenšolskemu udejstvovanju in ga odklanja, ker hoče izbirati tistišče svojega dela povsem samo in popolnoma svobodno. Toda tudi tako delo, ki ga je učiteljsvo samo in prostovoljno sprejelo, ne sme postati obligatno.

Prihajamo do perečega vprašanja, če učiteljsvo odklanja vsako obveznost, ali ne odklanja s tem tudi delo? Ne, tako se resolucija ne sme razumeti, ker ni tako mišljena. Učiteljsvo občuti potrebo, dvigati ljudsko izobrazbo in zato se udejstvuje izven šole. Tu di samo zahteva, za vsako državo posebej uvedbo vzgojnega načrta, ki omogoča mladini in odraslim nadaljnjo izobrazbo. S to zahtevo je pokazalo učiteljsvo vseh na kongresu zastopanih držav, da razume kulturne pa tudi socialne potrebe naroda in da je pripravljeno sodelovati pri vseh prizadevanjih, ki so ljudstvu v korist, predvsem pa pri takih, ki štrme po zboljšanju položaja, higiene in zdravja otroka.

Kljub dobri volji in pripravljenosti, sodelovati vedno in povsod, kjer se kažejo eminentne potrebe naroda, si hoče učiteljsvo očitati osebno svobodo in čast svoje funkcije. In edino iz teh vzrokov odklanja prisilno delo. Hoče se pa truditi, da dvigne vse tehnične in moralne kvalitete vsakega posameznika in s tem pripraviti red, ki bo zgrajen na respektiranju individualne svobode, čuta pravičnosti in volje po miru vseh narodov.

Poglejmo še v delokrog slovenskega učiteljskega sveta. Menda ne valijo nikjer toliko dela na učiteljska ramena, kot ravno pri nas. Vsakdo ga je hotel in hoče po svoje diktirati, vsakdo po svoje predpisovati. Povsem razumljivo je, da ima vsakdo svoje lastne poglede na izvenšolsko učiteljsko delo in zaradi tega

Naše pravo poslanstvo

Polegla se je v časopisih in listih naših nasprotnikov tradicionalna gonja proti učiteljsvu v Sloveniji in celo v zadnjem zasedanju banskega sveta ni bilo čuti proti nam kakega nosebnega izpada, kakor prejšnja leta. Ko ugotovljamo to stanje, je potrebno, da se ozremo malce nazaj pa da razberemo vzroke slabega razmerja med nami in delom naše »javnosti«, razmerje med nami in našim ljudstvom ter skušamo končno dokazati, da je bila gojitev vsakega sovražnega razpoloženja naroda proti nam le delo ljubosumnosti tistih, ki se boje za oblast nad našim dobrim, toda ubogim ljudstvom. Znano je, da je ljubosumnost v življenju važno gonilo gibanj in dejanj, in v zadnjih letih našega kulturnega življenja so to mneneje razne akcije odlično potrdile.

Marsikomu so namreč naši hrbiti ovira, da ne more splezati po njih višje. Zakaj zadnja leta je učiteljsvo stopilo izza šolskih zidov med narod, da mu pokaže pravo pot. Ljudstvo se je jelo zbirati okrog svojega učitelja, v katerem je spoznalo svojega človeka, ki mu bo vodnik na gospodarskem, kulturnem in socialnem poprišču. Ze mnogo let pred vojno je stalo slov. učiteljsvo na terenu za obči narodov blagor, po vojni pa je celo zasukalo rokave. Kolikor so ga pri tem delu motili razni politikanti, politični nemarniči, s priganjaško politiko, toliko bolj je v svoji notranjosti te politične enodnevne zasovražil — ne s sovraštvom maščevanja, temveč s podvojenim delom na kulturnem, socialnem in gospodarskem polju, da narod čim treznejše spregleda ter sam presodi svoj položaj ter oceni svoje voditelje.

V svoji tolerantnosti nismo nikdar izživeli. Dostikrat izzvani in opljuvani od gostilniških kvantitativcev do najodgovornejših predstavnikov ljudstva niti nismo prišli do besede, da se branimo, čeprav je marsikateri predstavnik zavzel svoj položaj po prizadevanjih učiteljskega. V razočaranjih, ki so bila na dnevnem redu, smo kovali svojo usodo mimo vse javnosti mirno, trezno, samozavestno, na napade skoraj pomilovalno, in danes moremo priznati samemu sebi, da je naša vztrajnost na vsej črti zmogala. Naši zasramovalci in preganjanci, zavedajoč se, da so — posebno v zadnjem času — mlatili prazno slamo, so se umaknili osramočeni za svoje zidove. Zasramovanja našega stanu niso obrodila sadu, ker naš kmet, prosvetljen po svojem učitelju, bajkam o učiteljski škodljivosti itd. več ne veruje. Spoznanje je za učitelja in kmeta dragocena pridobitev, pridobitev za bodočnost.

Zakaj vse to omenjamo? Zato, ker smo končno samo v teh časih prišli zopet do zaključkov, da je edino naše delo pravilno. Dobili smo priznanje od samega g. ministra prosvete, ki je — pravilno prikazujoč učiteljsvo misijo v naši vasi — v narodni skupščini poudaril, da naše delo ne preneha ob uri, ko zapusti učence šolsko dvorišče, temveč da naj se raztegne v vse vaško življenje ter postane gibalno vaške kulture v smeri povzdiga in naprednosti gospodarstva in socialnega življenja. Da je bilo naše stremljenje pravilno, potrjuje tudi narod sam, ki se oklepa po svoji mladini učitelja kot svojega prosvetitelja in vzgojitelja.

Da naše delo ni končno, temveč da prav za prav po svoji organizaciji šele pričanja, vidimo v prizadevanjih, ki jih je zadnje čase pričelo predvsem mlajše učiteljsvo. V našem »Učit. tov.«, »Prosveti«, »Popotniku«, pa tudi glasilih kmetskih pokretov in kmetskih organizacij smo opazili zadnja leta živahno propagandno, publicistično i. sl. delovanje, ki je pomagalo kmetski mladini do večjega razmaha ter pripravljalo tudi našo šolo samo kot najvažnejšo narodovo institucijo k potrebni reformi in odnosno novemu duhu. Ravno iz učiteljskih rok imamo najznačilnejšo socialno in pedagoško literaturo o slovenskem delovnem ljudstvu in naša kulturna zgodovina bo morala ta zadnja leta označiti

tudi svoje poglede na narodne potrebe. Nihče pa ne more presojati potreb raznih krajev od daleč, nihče ne more predpisovati ukrepov, ki naj odpravijo težkim razmeram. Mnogo se je že pri nas pisalo o učiteljskem delu med narodom, toda dosegel se je morda edini uspeh, da je prišlo vse učiteljsvo do prepričanja, da je mogoče doseči uspehe le z prostovoljnimi delom in zato je vsak pritišk kvaren. Toda če odklanjamo pritisk, ne moremo in tudi ne smemo odklanjati nekega sistema dela, ki pa mora nastati iz prakse in temeljite proučitve vseh ljudskih potreb. Naša organizacija je vedno usmerjala učiteljsvo izvenšolsko delo, dajala navodila, ki jih je pošiljalo in sestavljalo učiteljsvo na terenu. Tudi v bodoče hoče ostati na istem stališču, prepuščajoč učiteljsvu popolno svobodo opredelitve. Pri tem se pa organizacija zaveda dolžnosti, vzgajati svoje članstvo, da se vrši to prostovoljno izvenšolsko delo po sistemu, izvirajočem iz študijskih rezultatov krajevnih potreb.

kot novo dobo slov. duhovnega življenja. Učitelji — pokretaši mlad. kmetskega gibanja in delovne šole so se končno združili pod imenom »učiteljski pokret« (boljši naziv bi bil »gospodarski pokret«), ki ima namen, sistematično obdelati našo zemljo. Delo, ki so ga vršili s svojimi spisi in propagando pred leti Doberšek, Jurančič, Podjavoršek, dr. Žgeč, Vrane, Verk i. dr., raziskujoč kulturne, socialne in gospodarske prilike našega naroda, se vrši danes podrobno v vseh smereh naše domovine, trudeč se, služiti ne samo v šoli, temveč v izvenšolskem udejstvovanju, vsemu narodu. Izvenšolsko delo ne pojmujemo več kot »tajnikovanje« i. sl. »funkcioniranje« pri raznih potrebnih in nepotrebnih društvih, kakor so ga pred leti tolmačili različni vaški mogotci in narodne veličine, ki so zahtevali celo učiteljsve preemistitve, ako ta ni hotel »delati« v društvu, kakor so mu ukazali. Ne, naš pokret smatra te vrste »udejstvovanje« kot šport, ki je tvoja privatna zadeva. Izvenšolsko delo, kakor ga zahteva današnja težka doba, ni prirejanje veselice, temveč globok študij tistega našega ljudstva, ki živi pozabljeno tam zunaj in dobi svoj pomen le takrat, kadar so kakšne volitve.

Ne da bi mislili kogarkoli ogrozati, hočemo koristiti ljudstvu, da bo zadovoljivo tudi — ono nekoč tisti položaj v družbi, ki mu gre in pripada. Naše delo je notranje, mirno, tiho, trezno. Hočemo predvsem vzgojiti našo mladino daleč od tiste slovenske preteklosti, ki jo v svojih dušah tako mrzimo, daleč od našega neverjetno smešnega dlakocepstva, ki ga je rodila znamenita »ločitev duhov« preobra-

Enakopravnost

Številke let teko v 20. stoletje. Človeštvo se izpopolnjuje, vsak želi najti lažji način življenja, biti upoštevan. V tem toku in trenju drvimo dalje.

In kaj beleži žena za svoj dobrobit? Zapostavljanje in podrejenost!

Da, žalostno je dejstvo, da svet ne more in noče razumeti, da je žena istovredna tovarišica možu, da ima njen življenjski utrip iste pravice do vseh dobrin; noče razumeti njene življenjske biti, četudi ji v istem trenutku nalaga istovredne dolžnosti, kakor možu.

Ne pojmujemo enakopravnosti v ozkem smislu.

Priznavamo, da se moč čisto težko bori za obstoj svoje družine; da mu je večkrat dan bistrejši pogled v svet. Toda kdo nam more reči, da vrši žena manjvredno delo, če je njena naloga različna od naloge moža?

Poglejmo sence zapostavljanja v učiteljskem poklicu.

Vranc-Dolganov učni načrt, Mladinska matica in Slovenska šolska matica

V »Popotniku« str. 4. do 6., leta 1937/38. piše tov. A. Zerjav o publikacijah Mladinske matice ter ugotavlja, da je do danes izdala Mladinska matica pretežno leposlovne knjige, da je tudi revija »Naš rod« posvečena pretežno leposlovju. Dobesedno piše: »Na prste lahko preštejemo tiste knjige Mladinske matice, ki ustrezajo potrebam in zahtevam šolskega in razrednega čtiva« in misli pri tem na knjige, ki »poglobljajo probleme realno-kulturnega znanstva«.

Pred meseci je izšel učni načrt od Dolgana in Vranca. Kaže nam pot, podaja smernice učenja ter podaja skrbno izbrane, iz prakse vzete naslove tiste učne stvarine, ki sta jo avtorja v svojih razredih že sama predelala. Mene je zanimal načrt za sedmo in osmo šolsko leto, ker tu poučujem, zato sem ga preštudiral. Da bi mi, ki poučujemo deco na kmetih, imeli še poleg tega učnega načrta — naslovov učne stvarine — tudi učno snov, pa bi bil načrt res prepoveden in reformator marsikaterega učitelja, ki poučuje na kmetih, daleč od centra, kakor sta Maribor in Ljubljana. Dovolite, da to nekako takole ponazorim: učni načrt je podoben pomladnemu ceniku Sever in Co. Veliko naslovov, izbrano najboljše... Kmet cenik čita, si primerno seme izbere, gre in kupi ter poseje. Mi učitelji smo na slabšem, beremo učni načrt, ne moremo iti »semena« kupovati, ker primernih učnih knjig ni, zato tudi dovoljno sejati v otroško dušo še ne moremo. Tovariši v mestih tega ne pogrešajo tako zelo, kajti kdor se zanima za problem, gre v študijsko knjižnico, si poišče, najde, preštudira ter se za pouk dovoljno pripravi. Na kmetih je drugače. Ni študijske knjižnice, niti pedagoške centrale... ampak je samo učiteljska knjižnica, ki je bila letos res srečna, da je dobila par novih pedagoških del po zaslugi banovinskega proračuna. Prejšnja leta so bila zelo suha.

Iz teh razlogov bi prosil avtorja, da dodata svojemu učnemu načrtu tudi še učno

VSEBINA:

Učiteljsko izvenšolsko delo pri nas in drugod.

Naše pravo poslanstvo.

Enakopravnost.

Vranc-Dolganov učni načrt, Mladinska matica in Slovenska šolska matica.

Pismo mlademu tovarišu.

En korak naprej.

Solski referenti in šolski tajniki.

UČITELJSKI POKRET: Naša vas in učiteljsvo delo na vaši. — »Prosveta«, Halaže in mi.

LISTEK: Bolovanje.

Splošne vesti. — Osebne zadeve. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Kaj vse pišejo. — Mladinska matica. — Stanovska organizacija. — Novosti na knjižnem trgu.

živši Slovence v kozle in ovce, v liberalce in klerikalce. Takšno Slovenijo, Slovenijo preprirov in otročje-neumnih »ocvirkov«, ki nimajo meje in takta niti v beograjskem parlamentu, kjer iz leta v leto premo drug drugemu osebne grehe, zadeve in zadevice,

takšno Slovenijo hočemo izbrisati z obličja zemlje! Vzgojiti je treba novi rod, ki bo gradil in ceneč Svobodo, ustvarjal v slogi lepše strani naše kulture, našega življenja in naše zgodovine! A. P.

Poročena učiteljica, žena in mati, nima pravice do polne draginjske doklade in kuriva.

Neporočena pa je prikrajšana za pravico, ki jo ima v naši državi slednja državljanka, t. j. da si lahko izbere moža po svojem sreju. Le zanjo je uveden delni celibat.

Kako občutimo to zapostavljanje, je težko povedati. Z vso težo visi nad nami. Dvakrat nas boli, da za nas ni pravice, ne razumevanja.

Poročena učiteljica, ki vrši poleg svojega poklica še gospodinske dolžnosti in vzgaja svoje otroke za narod, mirno gleda, kako ji mesec za mesecem odtrgujejo težko prisluženo plačilo.

Neporočena pa hira s svojo osamelo bolečino in pada v težka duševna razpoloženja.

Da, težka leta nam pišejo številke, ki teko v 20. stoletje.

Učiteljica

snov za vsako šolsko leto posebej in bi bilo umestno, da pričetna izdajati učno snov od osmega šolskega leta navzdol, ker prikladne, zbrane ter preizkušene učne snovi primanjkuje najbolj za najvišja šolska leta.

Sama avtorja priznavata, da bi morali izdati kot učno knjigo za osmo šolsko leto, zgodovinsko računico zato, da bi imeli učenci stvarnejše pojmovanje o socialnih in gospodarskih priklakah v preteklih dobah svojega naroda, dalje »potrebna bi bila poljudna knjižica o našem gospodarstvu«, dalje »moral bi imeti računico, ki bi se imenovala Jugoslavija v številkah« (str. 158., 165., 177.), potrebovali bi tudi knjižico o pravni zgradbi naše države...

Zelo, zelo bi mi in otroci to potrebovali, da bi jih učili in da bi se učili.

Vse to bi nam lahko dali Slovenska šolska matica in Mladinska matica. Slovenska šolska matica bolj za učiteljsvo, Mladinska matica bolj za deco. Slovenska šolska matica bo letos izdala menda metodike, torej kako poučuj, drugo leto naj bi izdala knjige, kaj naj učimo. Letos izidejo pri Mladinski matici: Hribčev Gregec, Grajski vrabec in Zgodbe o bombažu. Prvi dve sta leposlovni, zadnja realistična. »Kresnic« ni, škoda jih je, da so tako kmalu izgubile svoje lučice ter utonile v pozabo.

Da bi kaj kmalu zamašili zevajočo praznoto glede učne stvarine za višjo ljudsko šolo, bi priporočal, da uredništvo Mladinske matice za drugo in naslednja šolska leta razpisuje natečaj za 4 knjige in sicer:

1. Povest za višjo ljudsko šolo.
2. Povest (slikanico...) za osnovno šolo.
3. Za knjigo, ki bo posvečena vsakokrat v glavnem le eni veji državnega gospodarstva ali kulturnim posebnostim naše države, n. pr. železnice kraljevine z vsem prometom, uvozom in izvozom, ceste kraljevine... tujski promet kraljevine s slikami... ali naše narodne noče... naš narodni ornament itd. V

učnem načrtu je izbere dovolj. To bi bila knjiga, posvečena izključno naši državi, vsemu njenemu bitju in žitju.

4. »Kresnice« — ki nas popeljejo križem kražem po svetu.

Vem, da bi tov. Vranc-Dolgan rada odprla svoje predale, kjer imata zaprti tisto že predelano učno gradivo, čigar naslove beremo v učnem načrtu. Ni treba, da bi nam dala »učne slike«, ampak snovi in zopet snovi potrebujemo. Če bi pa Mladinska matica potrebovala strokovnjaka-specialista v eni veji

državnega gospodarstva za izpolnitev (s statistikami...) knjige, pa naj ga dobi in plača.

Se nekaj. »Naš rod« naj bi prinašal v vsaki številki po eno sliko naših velmož, lepih krajev... te slike bi v šoli okvirili in bi vsele doma na zidu in nemo utrjevale državljansko vzgojo družine, tudi ateka in mame.

Z gornjimi misli nisem hotel zmanjševati in podcenjevati dosedanjega dela obeh knjižnih založb, temveč hotel sem dodati kamenček k razvoju obeh matic. In vesel bom, če se bo upošteval.

Kodrič R.

Pismo mlademu tovarišu

Dragi tovariši! Pri čitanju Tvojega pisma se ne morem braniti vtisa, da imaš ob prvem nastopu službe grenko-sladke občutke. Sladke zato, ker si po dolgih letih čakanja vendar enkrat v službi — grenke pa zato, ker imaš pred seboj — kakor pišeš — toliko ovir. Vprašuješ me za svet: Dovolj, da ti na kratko povzamem nekaj načelnega.

Vsaka družina ima v vzgojnem oziru glede svojih otrok posebne želje. Te želje skušajo udeležiti v lastno močjo in s pomočjo šol. Tudi država, ki je zveza družin, ima svoje posebne želje v vzgojnem oziru in v pogledu znanja. Vse te želje tolmačijo starši bodisi ustno, bodisi po svojih zastopnikih v krajevnih šolskih odborih, država pa po zakonu.

Vzgojna stremiljenja države so pa večkrat v nasprotju z vzgojnimi stremiljenjem posameznih družin in to zlasti v času velikih dob. Tu imaš prvo oviro, ki pa ti ne bode delala težav, ker se moraš zavedati, da si v službi celote, ne pa posameznikov.

Kot sin delavske rodbine si rasteš v delavskih razmerah. Razmere so se poostarile, ko si študiral v mestu, kjer je gospodarsko in kulturno življenje drugo nego v kmetijski občini, kjer si sedaj. Jasno je, da ne moreš meriti sedanjih razmer ne z onimi v mestu, ne z onimi, kjer si rasteš. Ako jih pa meriš, boš postal v kraju nesrečen, ker ne boš razumel Ti ljudi, ne ljudje Tebe. Zato se moraš zviševati v vas, t. j. čutiti in živeti moraš z ljudmi sedanjega okoliša. To Ti bo mogoče le, ako najprej dobro preštudiraš življenjske prilike posameznih družin tvojih učencev in celotne

šolske občine. Poznati moraš njihovo gospodarstvo, kulturni in socialni nivo. Poznal sem mladega tovariša v sosednjih hribih, ki si je s takim študijem in poznejšim delom pridobil tak ugled, da še sedaj govore o njem v tretji osebi.

Vidiš, tako moraš začeti tudi ti. Čim boš dobro prekrasil vse prilike tvojega okoliša, boš vedel, kje Ti je prijeto za delo v šoli, da bo vse šolsko delo snelo na življenju. Na ta način boš postal ljudski učitelj v pravem pomenu besede. Kraj boš vzljubil, ljudje pa bodo vzljubili Tebe.

Bolj kot kdaj prej, je sedaj namreč nujno potrebno, da si z žitjem in bitjem v vasi. Državni interesi in interesi splošnosti zahtevajo, da poznaš vas, vaško življenje do potankosti, da moreš čimbolj zasledovati cilj, ki Ti ga nalaga država v zakonu. Vedi, da vzgajaš duha enotnosti, ki mora biti v vsaki urejeni državi. V dosego tega pa rabiš mir in stalnost. Baš radi tega ima tudi stanovska organizacija v svojem programu načelno zahtevo po učiteljski stalnosti, da se ne ponavlja stavke: »Beg kmeta v mesto — beg učiteljstva v mesto.«

To, dragi tovariš, je predvsem nujno, da veš kaj si in kakšno funkcijo opravljaš kot poedinec v celoti. Ko se tega dobro zaveš in zavedaš, Ti bo lahko stopati dalje po začrtani poti.

Bodi mi zdrav in oglasi se še!

V Kotlini, v marcu 1938.

K.

En korak naprej

Našo zadrujo že poznate, zato ne zamerite, da vas ponovno opozarjamo nanjo, to se pravi, na njen namen: postaviti za nas učiteljice skupen dom, ki naj bi nudil posameznim tovarišicam stanovanja ter jim nadomestil družinski krog, poleg tega pa naj bi nudil prenočišče in bivališče učiteljicam, ki priložnostno prihajajo v Ljubljano. Trajno pridobitev vsemu učiteljskemu stanu bo pa nudil dom z internatom, ki ga bo ustanovil za učiteljske hčere ter z gospodinjsko šolo za absolutne učiteljske šole. Poleg tega gospodarskega in socialnega smotra imamo pa pred seboj še drug, idejni cilj: dom naj postane kulturno središče ne le vseh slovenskih učiteljic, marveč tudi vsega slovenskega ženstva. V njem se bodo ob prilikah zbirale ne le učiteljice iz vse Jugoslavije, marveč imele bomo večjo možnost priti v stike tudi z učiteljicami in drugimi ženami iz raznih krajev. To bo poglobilo naše obzorje in razširilo naše poglede.

Danes smo temu našemu cilju velik korak bliže: kupile smo stavbni prostor 1135 m² na jako lepem prostoru (na vogalu Strelšiče in Strossmayerjeve ulice) in razmeroma poceni. Potrošile smo ves razpoložljivi denar, ki je pa zadoščal le za polovico kupnine. Za drugo polovico smo se morale zadolžiti.

Drage tovarišice! Povsod ste na delu: po vseh kulturnih, humanitarnih, racionalnih društvih se udeležujete in jih podpirate moralno in gmotno. Kdor potrebuje vztrajnih, zanesljivih, požrtvovalnih delavk, vsak išče in najde v prvi vrsti učiteljice. Samo napram ženski stanovski ustanovi bi odrekle, tam, kjer se v udeleževanju zrcali kulturna in gospodarska zrelost moderne žene? Nemože!

Ve, ki razdate samo na milodarih lepe vsote, ve bi ne podarile našemu domu enega kamna, za kar bi se vam odtegovalo bore mesečnih 11 din? Da je ta dar zmogljiv, priznavajo tovarišice, ki kamne že skladajo, in zatrjujejo, da te žrtve niti ne občutijo ne. In vendar so nam one omogočile sedanji nakup zemljišča. Pomislite, kaj lahko dosežemo, če složno strnjeno nadaljujemo započeto delo!

Dokažimo, tovarišice, v dejanju, da smisel za skupnost in višje smotre ni zamrl v nas! Apeliramo pa tudi na tovariše, naj nas moralno podpirajo v našem stremiljenju. Zakaj uspehi, ki jih bomo dosegle učiteljice, bodo dvignile ugled vsega stanu!

Dom učiteljic.

Saša Ličin:

Bolovanje

V deželj Titikaki je živel učitelj Bodec Miha s svojo ženo in nadebudnim sinkom. Nadebudni sinko je takrat dovršil toliko razredov, da je bil ravno goden za vpis v prvo gimnazijo. To se je tudi zgodilo in sedaj se vozi Bodec Miha nazaj v hribe, nazaj k ženi, nazaj k deci. V mislih pa je še vedno pri sinu, ki ga je pustil v mestu. Prva gimnazija! Kdaj bo šele kaj prida iz njega? Tu pri nas gre vse tako počasi.

Tedaj je Bodeca nekaj zbudlo v želodcu. »Ne, to ni želodec«, je modroval sam s seboj in v mislih premleval ves nauk o ustroju človeka. Pa ga je zbudlo drugič tako močno, da se je komaj privlekel domov, razpravljal in legel v posteljo. Vsa v skrbeh je gledala žena trpeči obraz svojega moža in ni niti upala vprašati po sinu, ki je ostal v mestu. Prva gimnazija! Učitelj Bodec je bil resno bolan, zato mu je šolski upravitelj brez nadaljnega zapovedal, naj tri dni ostane doma. Seveda, če bo dopust daljši pa zdravniško spričevalo ali pa zdravniški komisijski pregled. Paragraf je paragraf. Miha Bodec razume, samo kako bo šel k zdravniku, tega ne razume. A mora iti. Zopet ga je nekje prav neusmiljeno zbudlo, da se mu je na čelu nabral pot. S tresočo roko je žena brisala čelo in ga bodrila: »V mesto moraš, tam te pregledajo in dobiš dopust. Čim prej, tem bolje. Služba je služba!«

Drugi dan je Bodec v mestu poiskal uradnega zdravnika. Ta ga je potipal tu, poslušal tam in konec. Dobil je zdravniško spričevalo, v lekarni zdravila in od žene očitke, zakaj je bilo treba porabiti 180 dinarjev? Spisal je prošnjo za petnajstdnevni dopust in jo poslal svoji gosposki. Petnajst dni se mu je vlekle v neskončnost. Ze se je bolezen obročala na boljše, ko so se čisto nepričakovano oglasili zbudljaji na desni strani. Bodeca je

kuhala vročina, zavedal pa se je še vedno, da mu dopust poteče. Upravitelj je svetoval, naj zahteva zdravniško komisijo ali pa naj gre v mesto sam do nje. Iz vsem znanih vzrokov se je odločil za drugi nasvet. Žena ga je topla zavila okoli vratu, da se ne prehladi, spremila do vežnih vrat in v skrbeh gledala za odhajajočim. Na glavni cesti bo sedel na poštni voz.

Ko je prišel v mesto, se je pravilno javil pri prvem članu komisije, nato poiskal drugega in končno na licu mesta našel tretjega. V ordinacijski sobi se je do potrebnega razpravil. Začela ga je tresti mrzlica, lotila se ga je grozna utrujenost; padel je v nezavest. Zdravniki so ga zdramili, tipali tu, poslušali tam in bilo bi skoraj končno, ko se ne bi oglašil prvi član:

»Gospoda kolega, ali sploh poznata tega gospoda?« Zdravnika sta se spogledala, eden izmed njiju je pozabil od presenečenja zapreti usta, drugi pa je v zmešnjavi modro dejal:

»Menda je bil že pri meni, a lahko je tudi kdo drugi.« Zopet je povzel prvi:

»Gospod Bodec, če ste resnično učitelj Bodec, tedaj se legitimirajte kot pravi Miha Bodec. Tu pravi neki paragraf, ki je veljaven v vsej deželi, da moramo to zahtevati.«

Bodec je gledal izgubljen v trojico in bolno izdaval: »Ne, legitimacijo sem pustil doma.« Zdravnika sta pričela pospravljati instrumente. Bodec pa se je bolan in strd odpehljal z vozom domov. Ko se je v postelji nekoliko pregledal je povedal vse ženi, kot je resnično doživel. Med mrzlimi obkladki je končno pripoznal, da je vsa pot zaman in tudi priznal, da ga to stane 60 dinarjev.

Bolezen pa se mu je poslabšala toliko, da ni več upal na pot v mesto. Tedaj mu je tovariš upravitelj dal zadnji nasvet: »Pokličimo komisijo.«

Čez nekaj dni se je ustavil pred Bodečim stanovanjem avto in izstopili so člani ko-

Šolski referenti in šolski tajniki

Šolski referenti in šolski tajniki so nova zvanja, predvidena v Uredbi o ustroju Ministristva prosvete od 31. marca 1937. l. za učitelje(-ice) ljudskih in meščanskih šol. Po 1. aprilu 1938. l. se bo začel izvrševati predpis čl. 22. do 25. omenjene uredbe, ker bo predvidoma v proračunu za leto 1938./39. določen kredit, potreben za izvršitev teh predpisov. (Uredba je dobila namreč obvezno moč že 1. IV. 1937., a se ni izvršila radi pomanjkanja kredita v drž. proračunu.) Citirani člani določajo zvanja, položaje in pogoje za postavitev uradnikov za prosvetne referate pri ministrstvu prosvete, pri posvetnih oddelkih pri bankah in sreskih načelstvih. Omenjena uredba je izdelana z namenom, da se v resoru ministrstva prosvete, s stalnim kadrom verziranega in strokovno izvežbanega uradništva zboljša administracija, ki je doslej trpela, ker se je prideljeno učiteljstvo, pa tudi drugo uradništvo prepogosto menjalo.

Novosti, ki jih prinaša ta uredba, se predvsem tičejo učiteljstva, ki omenjenim oblastvom poslej ne bo moglo biti več dodeljeno, temveč le premeščeno z novim zvanjem. Pri ministrstvu in prosvetnih oddelkih pri bankah in sreskih načelstvih bodo učitelji prevedeni v zvanje šolskih referentov, pri sreskih načelstvih pa v zvanje šolskih tajnikov. Seveda izgube s to prevedbo pravico do stanarine, ki so jo uživali kot učitelji.

Za poznejše napredovanje tako prevedenega učiteljstva veljajo predpisi uradniškega zakona, kot za druge resore, torej brez omejitev iz § 258., odst. 2., u. z. Edina rekompensacija za izgubljeno stanarino je to, da prej izpolnijo pogoje za napredovanje v V. položajno skupino.

Učiteljice in učitelji, ki s prevedbo izgube stanarino, bodo dosegli nadomestilo šele v teku časa z napredovanjem v višjo skupino.

Učiteljski pokret

Naša vas in učiteljevo delo v šoli

Referat tov. Miloša Verka, predsednika sres. učiteljskega društva za Šmarje-Rogatec

Zelo zanimiva za psihološki študij našega podeželja je bila doba ob prelomu konjunktura in nastopu krize. Proti vsakemu pričakovanju je prenehalo povpraševanje po blagu in do takrat tako zaničevani denar je nenadoma postal zelo dragocen. Vsakemu mešetarju je prej kupal iz zunanjih žepov, čez noč pa je zginit v listnice v notranjih žepih, v železne blagajne, in skrite kotičke kmetijskih domov, zamrznil v denarnih zavodih, a tudi privatniki so ga zatajili. Nikjer ga ni bilo in vendar je zavladal vsemu življenju.

Opojnosti pivojne psihoze je sledilo iztreznjenje. Toda le deloma. Veliki del kmetškega prebivalstva je instinktivno spoznal, da je konec veseljačenja in polnih žepov ter se je vrgel na delo po stari navadi. Iz kuhinj je izginila vsa časna navlaka: kava, sladkor, čaj, dišave. Zganci, fižol in koruzni kruh so zopet zasedli svoja mesta. Na srečo samemu sebi je prebivalstvo vasi vzelo na svoje rame usodni izrek, da mu bo zemlja trnje in osat rodila in si bo v potu svojega obraza pridelal vsakdanji kruh. Pravočasno so si zavahali rokave, njihove roke so sicer danes žuljave, a njihovi domovi so trdni. Za mnoge je bil povratek k tradiciji dedov pač grenak, zdravilo pa je bilo pravilno in je vrnilo ljudi poklicu in domu. Na oboje so bili v povodnji denarja že skoro pozabili. Sledile so slabe letine in videti je bilo, da se hoče zemlja za parletno nezvestobo nekoliko pomaščevati. Pa ne! Zemlja ni maščevalna, le skrajno pravičnica je, nikoli ne posojuje, ničesar ne da zastonj,

Verjetno je, da mnogi ne bodo hoteli in ne mogli utrpeti te zgube. Kljub temu si oblastvo ni delalo skrbi, kako jih bo eventualno nadomestilo. Vedno se najde, razen poročenih učiteljic, tudi moških interesentov, ki bodo iz kakršnih koli razlogov radi žrtvovali stanarino za zvanje.

Ali se bo na ta način izboljšala administracija, bo pokazala praksa. Težko je uspešno vršiti poklic, za katerega se nismo pripravili. Radi tega so za prevedbo v novo zvanje uradnikov predpisani izpiti s predhodnim tečajem (sreski šolski nadzorniki, učitelji za manj nadarjeno deco in učitelji za meščanske šole). Ne trdimo, da je administrativna služba težja od učiteljske, pač pa se od nje razlikuje, in bi tistim, ki se za njo odločijo, bil potreben teoretičen tečaj, a za tem praktično delo najprej pri srezu. Tu bi se lahko ugotovilo veselje in interes za delo in v primeru potrebe dala možnost vrnitve v šolo.

Na ta način bi banske uprave imele vedno na razpolago nadomestilo za šolske referente, katere bi jemale izmed starejših, oziroma sposobnejših šolskih tajnikov pri srezih, a ministrstvo bi moglo izpopolnjevati prosta mesta referentov s šolskimi referenti iz bankih uprav.

Uredba tega sicer ne določa, pa tudi ne zabranjuje, a prepričani smo, da bi to bila najboljša pot k željenemu cilju.

S takim postopkom bi se tudi uvedla primerna gradacija za napredovanje od manjšega oblastva k višjemu, kar bi prizadete spodbujalo tudi k tekmovanju in pridnosti in vestnosti v službi, kajti človek ostane le človek in ceniti ume le tisto, kar je s težavo pridobil.

(Opomba uredništva: Priobčujemo gornji članek kot mišljenje organiziranega člana.)

vsako kapljico znoja in vsako trohico gnoja povrne prej ali slej.

Bili so drugi, ki jih je mnogo manj, ki so hoteli zavreti tok časa in živeti v obilju in sladkem brezdelju. Prepozno so spoznali, da so časi minili, kopicili so dolgove in pogreznili domove v gospodarsko brezno. Zaščita jih je držala še na površju, državna pomoč bo mnoge rešila, ako dobo vsaj sedaj poprijeli za delo in s podvojenjo silo popravili zamujeno, ako pa ne, bodo njihovi domovi morali dobiti druge gospodarje s svežo krvjo in krepko voljo.

Med kmeti je bilo in bo nekaj zakrknjenih fatalistov. Njim ni pomoči, če jim je vseeno, ali jih bijejo lastna ali tuja vrata. V poštev prihajajo le kot številke, ne pa kot instrumenti dela in napredka.

Živimo v dobi, ko se vse stalno spreminja, preobrača, preobrazuje, v večnem nemiru, ko je stalna samo nestalnost. Ni čuda, da se v taki dobi polašča tudi vasi nekaj nemir. Kmet najbolj občuti nesigurnost cen na tržiščih, rad bi usmeril svoje gospodarstvo na ono stran, ki obeta največ dobička, a je običajno razočaran, ker je pač kmetovo delo nekaj časovno zelo raztegnjenega in potrebuje za konkretne uspehe po eno, navadno pa celo po več let, življenje ostalih stanov pa se razvija v blaznem tempu in mu kmet ne more slediti.

Govoriti tu ali tam o važnosti kmetškega stanu za državno zajednico in človečanstvo sploh, se mi zdi nepotrebno. Ze iz tega, kako se državne oblasti s konkretnimi ukrepi in zakonodajo trudijo, da ohranijo življenjsko silo in sposobnost kmetškega življa in da jih pri tem delu podpira ogromna privatna iniciativa, je razvidno, da je tukaj v vprašanju problem, kjer se naj združijo vse konstruktivne sile k skupni akciji. Učiteljstvu je pri tej akciji mogoče sodelovati v veliko večji meri nego se običajno misli.

Povsem sigurno je, da bo učiteljstvo podprlo vsako, državno, samoupravno ali privatno akcijo za izboljšanje položaja kmetškega stanu. Saj je tudi skrajno potrebno, da se tukaj združijo vse moči, kajti delo je zaradi kmetške konservativnosti zelo težavno.

Opaziti je, da širše plasti naroda le nerade in v malem številu posejajo gospodarska predavanja. Je pa to razumljivo, ker je vsako gospodarsko predavanje vsaj prikrita kritika sedanjega načina dela, in kritike samega sebe nihče ne posluša rad. Bolj privlačni so politični govorniki, ki si hočejo pridobiti simpatije in popularnost in ki radi tega najdejo vroke za vse neuspehe in za vse slabo izven kroga svojih poslušalcev in jih tako indirektno navajajo, da iščejo v vsem svojem delu vzroke za neuspehe izven sebe in valijo vso krivdo na vse mogoče druge faktorje in se tako polagoma privadijo na absolutno pomanjkanje avtokritike.

Za vsakogar, osobito za kmeta, pa je solidna avtokritika osnovni pogoj za napredek, ker je ravno kmet med onimi redkimi stanovji, ki nimajo nadzorstva nad seboj in jim nihče ne more z ukazi uravnavati delovanja na boljše principe. Vaško javno mnenje o posameznikih je sicer sigurno merilo, a to molči običajno in spregovori le ob izbruhih sovraštva, takrat pa pokaže ves svoj obseg in globino.

Naše izvenšolsko delo je namenjeno sedanosti in bližnji bodočnosti in je kot tako predmet razprave zase. Le eno bi rad tukaj poudaril. Nikoli ne bomo našega kmeta dvignili iz duševnega mrtvila v množicah. Treba je delati individualno, od moža do moža, od hiše do hiše, kajti le konkretni in vidni uspehi posameznikov bodo polagoma privabili tudi druge k posnemanju. (Dalje prihodnjic.)